

Svenskarna och kristendomen

Den utredning av Svenska Institutet för opinionsundersökningar som vi de senaste dagarna publicerat belyser på ett intressant och säkerligen i huvudsak rättvisande sätt trosföreställningarna i vårt land, även om nätet av frågor i så komplicerade fall som dessa alltid verkar en smula grovt. På vissa punkter skulle kanske större precision kunna ha uppnåtts. Tron på Guds existens har berörts endast i två frågor: "Tror ni att det finns en Gud som styr världen?" och "Tror ni att det finns en Gud som ingriper i ert eget liv?" Den förstnämnda frågan har med ja besvarats av 71 procent, den sistnämnda av 60 procent. Själva uttrycken Gud och "styra världen" är väl oklara. Vid en undersökning i England i våras sade sig 78 procent av de tillfrågade tro på Gud, men av dessa troende avsåg 41 procent en personlig Gud, medan 37 procent menade en "livgivande kraft eller ande" (life force or spirit). Uppdelningar av denna art har sitt värde för bedömandet av de föreställningar det här gäller. Utgår man från Gudstron utan all differentiering, tyder undersökningen på att denna tro under senare år något sjunkit i Sverige och att den är låg i förhållande till andra länder. Tro på Gud har vid tidigare tillfällen (såsom 1948 och 1955) deklarerats av omkring 80 procent svenskar, och siffrorna från andra länder, särskilt USA, Kanada och Australien ligger avsevärt högre. Någon större betydelse kan dock inte dessa jämförelser tillmätas, då det gäller en till sin natur så vag fråga.

Sifo har med all rätt förutsett att ett "ja" på Gudsfrågor-

na inte innebär någon mer positiv religiositet; ett sådant "ja" kan avgas både av personer som blott tror på någon "drivande kraft" i utvecklingen och av dem som är religiöst indifferent. Därför har Sifo såsom "konsekvent positivt religiösa" avskilt endast dem som svarat ja på de två berörda frågorna och därjämte förklarat sig dels tro på en himmel efter döden, dels regelbundet be till Gud. På detta sätt kommer man upp till en fjärdedel av befolkningen. Denna fjärdedel kan uppenbarligen inte utan vidare betecknas som kristna. Positivt svar på de fyra nämnda frågorna kunde ges av praktiskt taget alla religionsgrupper, muhammedaner och buddister likaväl som kristna, ehuru meningen bakom de använda orden vore skiftande.

I fråga om de mer preciserade och specifika kristna trosföreställningarna är skiftningarna från fråga till fråga utomordentligt stora. Ibland är oklarheten förbluffande, såsom då över hälften säger sig tro på "en himmel efter döden", men mindre än tredjedelen på "de dödas uppståndelse på den yttersta dagen". Ibland verkar resultaten överraskande positiva, såsom då 43 procent tror på "Guds människoblivande i Jesus Kristus" och 38 procent på "jungfrufödseln"; man måste undra om inte något missförstånd förelegat då tro på jungfrufödseln deklarerats av vida flera än tro på "de dödas uppståndelse på den yttersta dagen". Ibland åter överraskas man av den negativa hållningen; endast 13 procent tror på arvsynen och blott 4 av dessa 13 procent på den grundläggande kristna dogmen om arvsyndens utplånande genom dopet.

Om till kristna i vår kyrkas mening räknas endast de människor som tror på de i katekesen fastslagna föreställningarna, som tror på vad de påstår sig tro vid konfirmationen, är alltså detta antal försvinnande litet, några få procent av kyrkans medlemmar. Räknar man liberalare, kan naturligtvis detta antal efter skilda beräkningsgrunder i hög grad stegas. Såvida man inte blir så generös att även personer som likaväl kunde godtas som muhammedaner inräknas bland de kristna, kan de troendes antal inte gärna påstås vara mer än 10-15 procent.

Liksom alla tidigare undersökningar visar den nu verkställda att religiositeten är starkast bland kvinnorna, bland de äldre och på landsbygden. Den mer bestämda tron finns alltså främst bland grupper som över huvud representerar en vikande

tradition. Bland ungdomen är, enligt specialundersökningar för ett par år sedan, tron på alla punkter avsevärt svagare än bland de äldre; även om det kan antas att många vid högre ålder blir mer tillgängliga för tron, kan kristendomens reträtt som levande lära knappast bestridas.

Med tanke på vad man kan kalla den yttre och officiella situationen kan dessa uppgifter synas egendomliga. Nästan alla hör till statskyrkan eller något religionssamfund och fullgör de kulthandlingar, avger de löften och förklaringar som på grund av denna anslutning är påkallade. Den kristna läran propageras oavbrutet av många tusen för detta ändamål anställda; skolorna är fortfarande redskap för den religiösa förkunseln. Ja, även inom den icke-officiella propagandan är läget i stort sett detsamma. Inom partier och press är respekten, ofta förenad med antydningar om tro eller åtminstone ett välvilligt godtagande, förhärskande; till och med inom socialdemokratien är det numera vanligt att tala om den kristna läran som hållbar eller åtminstone rimlig. Bland tidningarna är denna hållning kanske särskilt accentuerad; oskuldsfulla läsare av många och stora tidningar måste tro att skribenterna är gudfruktiga kyrkobesökare, som betraktar ateister och agnostiker som onda och farliga människor. Den mer aggressivt kritiska propagandan är ytterligt begränsad; när vi då och då

framför den kommer skrik från trons försvarare.

Det bör erkännas att denna agitation, detta försvar för tron ofta är halvhjärtat. Tydligt är att många som arbetar i genren gör det med ett visst obehag, att de helst inte vill tala om eller tänka på saken. I ljumhetens rike är tystnaden det mest korrekta; både uttryck för tro och uttryck för ötro anses en smula löjliga, eftersom de tyder på att man är engagerad, att man tar saken allvarligt; den välsinnade och vise är konventionell och likgiltig. Även hos de yrkeskristna framträder det vaga och undvikande. Man urvattnar tron genom att inte gå in på det mer konkreta och bestämda, man är tacksam för en vänlighet utan värme, för en tro utan substans, man söker genom att tala om symboler nå en sfär av suddighet och förutning där andarna kan samlas i tomhet och trivsel.

Att avkristningen likväl är så tydlig beror väl helt enkelt på att det i vår tid, med dess relativt spridda bildning, är så ytterligt svårt att tro på denna lära. Därmed vill vi inte säga något så absurt som att upplysning och bildning är oförenliga med tro på den kristna metafysiken och de kristna dogmerna. Men det religiösa anlaget, den inre spänningen, måste vara mycket starkt för att vid en viss intellektuell medvetenhet framtinga språnget till det orimliga eller, enklare uttryckt, förnuftets kapitulation.